

УДК: 070:316.774:654.1:[7.038.541:355.48(477-651.2:470-651.1)]2022.02/...

НАРАТИВІЗАЦІЯ НОВИННОГО ВІДЕОКОНТЕНТУ ПЕРІОДУ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ «СУСПІЛЬНЕ СУМИ»)

КИРИЛЕНКО Оксана,

аспірантка,

Сумський державний університет, вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна, e-mail: o.kyrylenko@journ.sumdu.edu.ua.

У статті розглядається наративізація новинного відеоконтенту «Суспільне Суми» в період воєнного стану. Показано, що саме оповідний дискурс став провідним форматом в означений період, оскільки дає можливість медіа фіксувати воєнні злочини через історії громадян України, які стали свідками подій. З'ясовано, що наративний формат є іманентною частиною таких жанрів, як репортаж та лайф сторі, він дає можливість медійникам, не порушуючи стандарти журналістики, передавати атмосферу подій, емоції, знайомити з тими людьми, життя яких варте уваги громадськості. Відеосюжети з наративними ознаками мають високі показники переглядів на Youtube-каналі «Суспільне Суми».

Ключові слова: наративізація, новинний відеоконтент, репортаж, лайф сторі (життєва історія), «Суспільне Суми».

NARRATIVIZATION OF NEWS VIDEO CONTENT DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW (USING THE EXAMPLE OF «SUSPILNE SUMY»)

The article examines the narrativization of the news video content of «Suspilne Sumy» during the period of martial law. It is shown that the narrative discourse became the leading format in the specified period, as it enables the media to record war crimes through the stories of Ukrainian citizens who witnessed the events. It has been found that the narrative format is an immanent part of such genres as reportage and life story, and it gives media workers the opportunity, without violating the standards of journalism, to convey the atmosphere of events, and emotions, to get to know those people whose lives are worth the attention of the public. Video stories with narrative features have high rates of views on the «Suspilne Sumy» YouTube channel.

Keywords: Narrativization, News video content, Reportage, Life story, «Suspilne Sumy».

Вступ. 24 лютого 2022 р. змінило усталене життя України, і медіасферу зокрема. Із перших днів війни українські журналісти стали тими, хто фіксує злочини росії проти України. Ця фіксація відбувалась і відбувається передусім через історії громадян, які постраждали від дій російських окупантів, тобто за допомогою матеріалів, що містять наративну частину. Історія війни кожного населеного пункту й кожної людини стала частиною літопису злочинів, вчинених росією. Період воєнного стану суттєво вплинув на форматні пріоритети багатьох медіа. Не виняток – «Суспільне Суми». Саме цей медійник став флагманом регіональних мовників, за допомогою якого Україна та світ дізнавалися про те, що відбувалося під час окупації Сумщини, і дізнаються, що відбувається зараз. Тож дослідження особливостей форматних пріоритетів в інформаційному телемовленні «Суспільне Суми» є актуальним, потребує детального ознайомлення та обговорення.

Зазначимо, що питанню наративізації у сучасному масмедійному просторі приділено достатню увагу українських науковців. Здебільшого журналістикознавці розглядають наративи в контексті окремих жанрів – як техніки їх структурування. Так,

© Кириленко О., 2022

наприклад, А. Глущенко та О. Гудошник [2, с. 27–31], О. Хворостина [9, с. 98–105] досліджують нарративні техніки в контексті сторітелінгу, О. Харитоненко – літературного репортажу [8, с. 243–249], О. Юферева – травелогів [11, с. 51–55]. Окрім того, науковці пропонують й інші підходи щодо вивчення нарративів у журналістських матеріалах. Загальний аналіз того, як реалізуються нарративні стратегії у публіцистичному дискурсі, представлено в праці С. Шурми [10, с. 205–208]. В. Карпиленко зосереджує увагу на нарративах як когнітивних елементах журналістських матеріалів [5, с. 9–11]. Що стосується нарративізації у новинній тележурналістиці, то цьому питанню приділено незначну увагу. У цьому аспекті виділяємо наукову розвідку В. Бабенко [1, с. 265–273]. Науковця торкається загальних аспектів ролі нарративізації в новинній тележурналістиці.

Новизна дослідження полягає в розгляді стратегій застосування нарративізації в інформаційних відеоматеріалах періоду воєнного стану на телеканалі «Суспільне Суми».

Мета статті полягає у виявленні специфіки використання нарративних елементів у новинному відеоконтенті «Суспільне Суми» періоду воєнного стану..

Об'єкт дослідження – відеосюжети YouTube-версії інформаційних випусків «Суспільне Суми».

Предмет – ознаки нарративізації інформаційних відеоматеріалів у системі мовлення «Суспільне Суми».

Методи дослідження. Порушена проблема вимагала використання комплексу методів. Передусім було розглянуто ті праці, які стосуються теми нашого дослідження, що вимагало використання методу аналізу наукової літератури. Основним методом дослідження є контент-аналіз, за допомогою якого були виокремлені відеосюжети з ознаками нарративності. Описовий метод дозволив формалізувати виявлені ознаки нарративності в досліджуваному відеоконтенті. За допомогою методу синтезу сформульовано загальні тенденції, що стосуються порушеного питання. Метод класифікації дозволив виявити ті тематичні групи та жанри, в яких найширше представлено нарративний дискурс.

Для досягнення результатів переглянуто матеріали YouTube-версії інформаційних випусків «Суспільне Суми» у період із 24.02.2022 р. по 20.10.2022 р. Цей період є найбільш релевантним: він охоплює вісім місяців воєнного стану, тож дає можливість скласти уявлення про предмет дослідження; складається з двох умовних частин – робота «Суспільне Суми» під час окупації та після неї. Далі були виокремлені матеріали, що містять ознаки нарративності. Відібрані матеріали були погруповані за жанрами, в яких використовуються нарративні елементи.

Результати й обговорення. Філія АТ НСТУ «Сумська регіональна дирекція» – це регіональний Суспільний мовник, який мовить (транслює телевізійний сигнал) на території Сумщини під логотипом «Суспільне Суми». Регіональні Суспільні мовники юридично з'явилися в усіх областях України на початку 2017 р. у складі нової юридичної особи – «Національної суспільної телерадіокомпанії України» (АТ НСТУ) і керуються у своїй роботі засадами й редакційною політикою АТ НСТУ. Головним завданням Суспільного мовника в Україні визначено «задоволення інформаційних та культурних потреб суспільства, залучення громадян до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань, забезпечення національного діалогу, сприяння формуванню громадянського суспільства» [6]. Це завдання Суспільний мовник виконує і за умов воєнного стану, при цьому чітко дотримуючись стандартів журналістики.

Із початку повномасштабного вторгнення росії в Україну відбулись суттєві зміни не лише сітки мовлення телеканалу, тематики, а й формату матеріалів, жанрових пріоритетів. Очевидну перевагу (що є цілком зрозумілим) у системі «Суспільне Суми» має інформаційний контент. Це переважно репортажі з місця подій, історії, розказані від першої особи. Такий жанровий пріоритет зумовлений багатьма різними обставинами – суспільно-політичним становищем в Україні, стандартами інформаційного мовлення, аксіологічними стратегіями: «Журналісти «обмежені» в роботі професійними

стандартами, а тому не мають оцінювати події самовільно. Через це журналісти вибудовують воєнну історію за допомогою оцінок та вражень, отриманих від безпосередніх учасників бойових дій. Також журналісти вдаються до зображення війни в контексті зрозумілих аудиторії категорій, – через протиставлення одвічних опозицій «добро»/«зло», «герой»/«зрадник», «ворог»/«друг», «свій»/«чужий» [4, с. 224–226].

У посібнику «Журналістика в умовах конфлікту» зазначено, що «медійники мають опиратися на такі принципи у своїй роботі: кожна історія індивідуальна, тому не потрібно узагальнювати та використовувати кліше; не спотворювати факти заради сенсаційності; проблеми розкривати через історії конкретних людей; не оцінювати факти з точки зору власних уподобань; не використовувати мову ненависті; не поширювати міфів; допомагати суспільству зрозуміти природу конфлікту» [3, с. 51–56]. І зробити це в найкращий спосіб можна за допомогою наративізації.

Саме наративні (оповідні) форми контенту наразі користуються великою популярністю серед авторитетних світових медіа. Українські медіа теж слідували цій тенденції, але тепер, в умовах війни, використання таких форм є вже боротьбою не стільки за українську аудиторію, як необхідність зафіксувати злочини війни в найдетальніших проявах і показати їх іншим країнам через історії реальних людей, повернути їй акцентувати увагу всього світу до подій в Україні і водночас протидіяти чорній пропаганді Кремля.

«Наратив – це така собі систематизована схема розвитку подій, а також розповідь, сюжет, за яким розвивається подія» [5, с. 10]. Як бачимо, головною ознакою наративу є оповідна структура, сюжетна побудова.

Характерною особливістю наративу В. Бабенко називає драматургічну структуру, що «розвивається не лінійно, не за вирішальними сходженнями, а за принципом виникнення, розвитку та кульмінації конфлікту у взаємодії героїв з чітко окресленою сюжетною лінією» [1, с. 265].

А. Глущенко та О. Гудошник провідними характеристиками наративних журналістських матеріалів визначають «суб'єктивний погляд та виклад історії або сторителінг, наявність якого важлива не для подання факту, а для відображення драматичних колізій суспільного життя, що оформлені як сторіз» [2, с. 29]. Такі оповіді «переважно характеризуються високим ступенем образності, коли описи певних подій є яскравими та пам'ятними» [10, с. 206]. Головними прийомами наративного дискурсу М. Ваност називає деталізацію, вираження думок, конфлікт тощо [14].

Аналізуючи особливості наративної журналістики, К. ван Крікен та Д. Сандерс звертають увагу на використання таких прийомів, як показ деталей, описів, діалогів, метафор і порівнянь, які викликають емоційний відгук [13, с. 1372].

Як бачимо, матеріал, побудований з використанням технік наративу, містить в основі драматичний сюжет, що динамічно розвивається в розповідях очевидців і безпосередніх учасників подій. Відображення драматичності соціально значущих подій через історію реальної людини, яка ці події пережи(ла)ває, неможливий без відбиття певного спектру її почуттів, тобто суб'єктивного бачення ситуації. І зрозуміло, що реципієнт повинен почути історію, побачити окремі її моменти, щоб разом із героєм матеріалу пережити всю гаму емоцій.

Оповідні форми журналістики протиставляються новинній (фактажній), і це одне з актуальних питань, що викликає інтерес і дискусії у середовищі як теоретиків, так і практиків медійної галузі. Разом із цим будь-який медійний матеріал має базуватися на головних стандартах журналістики, а це – оперативність, точність, достовірність, повнота, збалансованість, відокремлення фактів від думок, доступність подання інформації – і вони мають бути дотримані. Тож у цілому «наративна (нова) журналістика передбачає наявність документальної основи, реальних персонажів, випадків, що дійсно відбулися. Всі прийоми мають базуватися на єдиному непорушному постулаті – на факті. Жодної вигадки, домислу, вимислу, фантазії, – все це табу. Факт, а не фікшн.

Якщо журналістові бракує інформації – він мусить її будь-що отримати» [7], що, звичайно, викликає довіру до оповідача й глибший зв'язок автора матеріалу з аудиторією. Саме це й виділяють дослідники серед функцій нарративної журналістики: зацікавити, налагодити емоційний зв'язок з аудиторією та «подати» продукт у найбільш привабливому вигляді, що, у свою чергу, має працювати на розширення аудиторії ЗМІ.

Наративний дискурс став складовою й телевізійною новинною журналістики: «Новини отримали нову здатність – перетікати в оповідання. Розказати новинну історію – це розповісти історію особи через історію факту. Розповідна телевізійна форма виблискує емоційністю історії, вона не застигає під фактажем повідомлення, та прагне близькості до людей» [1, с. 261]. При цьому, як зазначає В. Бабенко, «телевізійні творці новин не винайшли майже нічого нового. Окрім одного: вони привертають увагу аудиторії справжньою історією. Історія у новинах відрізняється від історії у кіно тим, що вона відбувалася насправді. Історії правдиві від початку і до кінця: дивні, іноді трагічні, але вони не залишають байдужим нікого. Така інформація легша для сприймання та запам'ятовування. У жанрі сторі: робити сюжет – означає робити історію, яка твориться, яку можемо спостерігати, в якій журналіст може брати участь» [1, с. 270].

Найкращими жанрами, які дають можливість медійникам висвітлювати в нарративному форматі інформацію, є репортаж та історії, розказані від першої особи (лайф сторі). Особливо актуальною ця проблема постала в період воєнного стану, оскільки журналісти, використовуючи нарративний дискурс у новинних матеріалах, водночас можуть дотримуватись стандартів і не коментувати подій від себе, це роблять герої матеріалів.

Репортажі з місця подій – це лівова частка відеоматеріалів на «Суспільне Суми» за означений період. «Репортажність – природна властивість телебачення, оскільки максимально наближує повідомлення до «різних форм життя», до справжніх звуків, фарб, руху об'єктів, відчуття «ефекту присутності». Це визначальна основа, без якої телебачення перестане бути собою», – зазначає В. Бабенко [1, с. 266].

Репортажі на «Суспільному Суми» стали «книгою війни». Драматичною колізією в розглядуваних нами відеосюжетах є обставини, в яких опинилися під час воєнної доби жителі Сумщини.

Умовно репортажі можна розділити на тематичні кластери. Перший із них – Сумщина в окупації.

Одним із перших репортажів про окуповані Суми став матеріал Юлії Ніколаєвої «Сумчани в умовах війни» (<https://www.youtube.com/watch?v=-CC8Ts-EF8g>). У матеріалі розгортається документальна картина другого дня окупації м. Суми. Жодних коментарів від журналіста, лише опис подій. Вулиці, магазини, аптеки, банкомати – увесь фактаж на відео. Люди в чергах є тими реальними персонажами, які підтверджують озвучені й показані на відео факти, вони наближають до реалій, відображають загальний настрій та емоції, змушують вірити: «Ви краще людям розповідайте, як коктейлі Молотова робити»; «Хліба другий день не можу свої ліки купити, ходжу-ходжу і м'яса нема»; «Атпеки не всі працюють, другий день не можу свої ліки купити, а я без них ніяк»; «Очередь прилічна, дві години майже стоїмо, вже й позамерзали»; «На Гамалея не доїдеш: після боїв туди нічого не ходить». Як бачимо, історія розповідається словами героїв.

До цієї групи належить і репортаж «Суми після обстрілу ворожою артилерією» (<https://www.youtube.com/watch?v=o2-2dWJl8uM>). Про те, що відбулося, говорять самі мешканці обстріляного будинку, показують вирви від вибухівки, розповідають про свої емоції. «Страшно, не за себе, а за дітей. Ми в паніці і не знаємо чого чекати далі», – говорить жінка з маленькою дитиною на руках; «Скло, яке було в мене, таке й привіз. Почув, що тут у домі престарілих всі вікна повибивало. Хто я? По ходу – волонтер», – розповідає чоловік, який привіз скло. Завершується матеріал словами «Слава Україні!». Це говорить чоловік з вікна власної квартири, в якому вибите скло, і він задуляє діри плівкою. Йому відповідають знизу: «Героям слава!».

Після звільнення Сумщини від окупантів практично щоденними стають репортажі з місць обстрілів – про руйнування і враження від пережитого.

«Було все – нема нічого», – так про своє колишнє помешкання говорить героїня сюжету «Як живе пенсіонерка з Сумщини, оселю якої розстрошило російськими обстрілами» (<https://www.youtube.com/watch?v=1NSXDel-Ynk>). Ця документальна відеоісторія привертає увагу трагічністю подій. Жінка пережидала ворожі обстріли у знайомих, а коли повернулася додому, побачила руїни замість оселі. Основою сюжету є розповідь головної героїні, яка складається з безлічі вербально-зорових деталей: «Попало как раз у веранду, воно все не подлежит ремонту. Телевізор, холодильник, мікрохвильова – нема більше нічого. Чайник ... він аж на вулиці валявся. Я місяць жила без света, а коли дощ – подставляла тазіки під всі дірки». Розповідь продовжує голова громади: «Я ніч не спала, переживала про те, як же ж люди, що там сталося. Вже знали, що попало в будинки. Це ж було о восьмій десь вечора. Я вже зранку, ще шести не було, поїхала сюди подивитися, що та як. Ну, намагаємось допомогти, чим можемо, але ж стройматеріалів немає». Емоціями переповнена розповідь онука головної героїні, який проводить руїнами і розповідає, як було до обстрілу: «Приїхав спеціально, роблю все, що можу, хвірточку поставив, забор тут повністю знесений був, я його відновлюю. Кришу латаєм, чим попадеться. Тут коридорчик був з вікнами, все знесло повністю, нічого немає. Шо з хатою робить, не знаю, тому що ніяких матеріалів немає і купить особо ні за шо. Шо можем, що дома знайшли, те й робимо». Кульмінаційною точкою є слова героїні: «Тільки б накрили, щоб мені хоч куточок якийсь був, де б я могла быть. 72 роки мені, ну, недобре у чужих людей жить. Заніміло все в мені, нема нічого, оце довелось таке на старості переживать. За що ж мені оце так...».

Показовим у контексті розглядуваної нами теми є й репортаж «Уцілів лише чайник» (<https://www.youtube.com/watch?v=b-Kg-JYHn4>). Це історія двох братів з Великої Писарівки, які втратили житло через війну: один взагалі залишився без будинку, а в іншого – пошкоджена оселя. У матеріалі використовується прийом деталізації. Це не просто розповідь про трагічний епізод із життя великої родини. Закцентовано увагу на тих мирних речах, якими користувались господарі оселі до того, як снаряд прилетів у їхній будинок. «Це те, що лишилось від холодильника, а це була прасувальна дошка. Жодної вілілої речі... І дивним чином на цьому згарищі віднайшовся зовсім неушкоджений великий фарфоровий чайник», – таку деталь на руїнах зміг віднайти автор. Далі розповідь ведуть господарі зруйнованої оселі про історію чайника: «Його привезла моя мама від своєї мами із Тростянця. Він для краси у нас стояв на верхній полиці у кухні, до нього ще був менший чайник, а також чашечки, але тільки він живив». Найвищою кульмінаційною точкою є слова автора репортажу: «Родина Єременків вирішила не перевозити його до нової оселі, а подарувати до музею військової агресії росії – він тепер як символ витривалості української нації».

До цієї групи належать також репортажі ««Це дике плем'я було» – мешканці сіл Сумського району розповіли про війська РФ в їхніх селах» (<https://www.youtube.com/watch?v=fxC4HmjeAlI&t=2s>), «Розбите обладнання і покинуті тіла. Що полишили після себе російські війська на підприємстві Сумщини» (<https://www.youtube.com/watch?v=IKou-vZv1WI>), «Як родина з дитиною, що має інвалідність, ховалася від ворожих обстрілів» (<https://www.youtube.com/watch?v=J68XXEON9RI>) та ін. Кожен із них сповнений розповідями героїв, вербально-візуальними деталями, які передають цілий спектр емоцій, почуттів.

Окрему групу становлять репортажі, в яких розкриваються поведінкові характеристики ворожого солдата та українських захисників. Це матеріали про взяття у полон військових рф, захист м. Суми, відступ армії рф тощо.

«З коровою та собачою будкою. Як виїжджали російські військові через Буринь» (<https://www.youtube.com/watch?v=tYuH4v1BC4>) – це репортаж з місця подій та одночасно короткий документальний фільм. Хронологія подій відтворюється через розпо-

віді місцевих мешканців. Із них дізнаємося про те, що до міста Буринь колони російської техніки заїхали через кілька годин після прориву кордону на Сумщині 24 лютого, увесь час російські війська рухались повз місто в напрямку Києва, а на початку квітня сотні одиниць техніки повертались на територію росії. Очевидці розповідають: «Блудить вони почали, не знали, куди їхати, смикались, а потім пішли через переїзд. Потрощили весь переїзд вцент та й дороги наші побили. Їхали навмання. Техніка видно така, що знята зі зберігання, диміла сильно. Кожен день через місто йшли 3–4 колони. І так цілий місяць», «Везли і шафи і сумки базарні приматані. Корова із КАМАЗа із тента виглядувала, солдати там і корова з ними», «Дійшло до того, що собача будка прив'язана і зарізане поросся», «Особисто я бачив: ведосипед, квадроцикл, вудки стирчали. Видно ж, магазин десь розграбили. Оце армія визволитетів прийшла!» У матеріалі подано відзняті журналістами кадри трьох постраждалих від обстрілів родин та підірваного мосту в с. Чумакове, що говорять промовистіше за слова.

Насичений деталями репортаж «Звірськи катували... Що розказують жителі села, яке 10 днів окупували росіяни» (<https://www.youtube.com/watch?v=YsgrNGmNido>). Це історія окупації села Великий Бобрик. Сценарно сюжет побудований на розповідях місцевих мешканців про злочини росіян: «Стріляли і стріляли. Хати людям порозбивали. Совісті немає!», «Діти, внуки мої налякані до такої міри, що нема слів!», «Ми поховались у одній кімнаті, бачимо: дуло танка на наші вікна повертається...», «По оцій вулиці, гляньте, всі будинки постріляли, вся вулиця – самі руїни!», «Виривали ворота, вікна вибивали, всі замки по прострілювали!», «Танком заїжджали прямо у двір, навіть у хати деякі!», «У погребі все вигребли, з хати все повиносили. Он зайдіть до людини! Як їй жити?», «Колеса у машинах порізали, брали, що хотіли.», «Ось тут кров. Тут людей катували, тут усе в крові, їх тут держали», «Ложили на землю і стріляли коло голови з автомата. Це вони в мене побачили у телефоні, що я в групах українських підписаний. Мене побили і відпустили, а є такі люди, яких забрали і по цей день немає», «Хтось сказав на сина, що він був в АТО. Як забрали 17 числа, так і по сьогоднішній день немає...», «Всі магазини в нас розбиті, розграблені. Школа, дитсадок – все розбите. Яка техніка була, побито чи покрадено».

Наратологічний дискурс представлений і в інших репортажах, що належать до означеної групи, – «Як чоловіки з Сумщини озброєних росіян у полон брали» (https://www.youtube.com/watch?v=ooxhi8J_eIo), ««Не стріляйте!» Якими були обставини взяття в полон військових РФ у Сумах у лютому» (<https://www.youtube.com/watch?v=Qo1WSKPjs40>) та ін.

Ще одну групу становлять історії поховань українських захисників, пересічних українців. Вони буквально сповнені наративами. Зазначимо: там, де йдеться про загибель, не може бути «голоного» фактажу.

Історія оборонців Охтирки розкривається в матеріалі «В Охтирці поховали 26 загиблих воїнів» (https://www.youtube.com/watch?v=Qfvs8y_ltbY). Сюжет просякнутий емоційними свідченнями про загиблих: «Ось це – котельня Охтирської центральної районної лікарні. На момент бомбардування нашої частини дуже багато було загиблих наших воїнів і в морзі не вистачало місця, і на цій території все було укладено трупами й рештками», «Отут все було вкрито тілами. Ми взяли тільки зразки ДНК і далі вже будемо брати зразки у родичів. Поки ховаємо невідомих під номерами, а потім вони вже будуть знаходити родичів своїх», «Далі потрібно дбати про те, щоб за цей злочин кожен злочинець, кожне його покоління відповідало. І всі знали, що Москва – столиця вбивць». Суто фактаж звучав би інакше. Спробуємо спроектувати: «В Охтирці попросилися з 26 військовими, захисниками міста, які загинули 28 лютого в результаті скидання на місто російською авіацією близько 6 вакуумних бомб».

Слід зазначити, що невід'ємною частиною репортажів стали відео з телефонів учасників подій, що надає ще більшої документальності розповідям і підвищує довіру до оповідачів. Саме до таких належить матеріал «Бійці сумської тероборони пригнали

російську військову техніку» (<https://www.youtube.com/watch?v=blBQVpbjYjU>). Це історія появи в Сумській ТРО танка й двох машин. Цифра переглядів цього матеріалу на YouTube-каналі перевищує 2,3 млн, що говорить про соціальну значущість теми. Сухий фактаж і статистика не привернули б такої уваги.

Важливе місце в новинних випусках займають класичні лайф сторі (життєві історії). «Відповідно до національних відповідників, – зазначає В. Бабенко, – запозичені вербальні надходження можна назвати, наприклад, телеповість, тележиттєпис» [1, с. 267]. При цьому науковиця говорить, що «телеповісті поділяються на власне життєву історію (case history) – детальний опис документальної ситуації або ключового періоду з життя особистості та ключову ситуацію (case study) – вивчення певної життєвої ситуації/періоду, яке мало важливе значення для подальшої долі головного персонажа» [1, с. 267].

Ден П. МакАдамс дає таке визначення лайф сторі: «Лайф сторі – це психосоціальні конструкції, співавторами яких є сама особа та культурний контекст, в який вбудовується життя цієї людини та в якому набуває сенсу. Таким чином, окремі історії життя відображають культурні цінності та норми ...» [12, с. 111]. Науковець говорить про те, що лайф сторі «засновані на біографічних фактах, але значно виходять за рамки фактів, оскільки люди вибирають окремі аспекти свого досвіду та творчо тлумачать як минуле, так і майбутнє, щоб побудувати історії, що мають сенс для них самих та їхньої аудиторії, оживляють та інтегрують життя, роблять аудиторію кращою, свідомішою» [12, с. 118].

Слід зазначити, що практично в кожному випуску новин є такі сюжети. Здебільшого це матеріали про українських захисників, волонтерів, переселенців. Ці оповіді спрямовані на те, щоб надихати суспільство, показувати героїзм та незламність українців, давати надію.

Варто наголосити й на такій особливості: якщо репортажі мають переважно ознаки наративності, що виявляються на рівні вербально-візуальних деталей, то в лайф сторі є вже сюжетна лінія. Вона здебільшого побудована на розповідях від першої особи. Зрозуміло, що сюжет у таких матеріалах має скомпресовану форму, оскільки новинний формат не передбачає розлогих розповідей про героїв.

Один із матеріалів, в основі якого лежить розповідь від першої особи, – «Шукав, чим я можу допомогти» (<https://www.youtube.com/watch?v=i4XA7NuLo2s>). Це історія про сумчанина Сергія Слинька, який із початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України докорінно змінив своє життя. Головний герой до цього виготовляв м'які меблі. Із початком воєнної агресії з боку Росії почав шити тактичні ремені для зброї, хоча до цього не мав жодного досвіду у військовій справі.

Про людину, яка врятувала безліч життів, ідеться в матеріалі «Волонтер з Тростянця на Сумщині місяць ночував у своєму ресторані та роздавав людям хліб» (<https://www.youtube.com/watch?v=GKrMnYQTWaQ>). Із перших днів нападу РФ на Україну Мирослав Шило залишився ночувати у своєму ресторані й почав випікати хліб та безплатно роздавати його тростянцям. За майже місяць окупації міста, говорить сам Мирослав Шило, це місце стало для жителів символом надії. Про те, чому вирішив допомагати та що змінила для нього війна, Мирослав розповідає: «Я говорити перестав боятись, шукати правду перестав боятись, тому що головнішого і важливішого за правду немає нічого. Ніякі гроші, ніяка зброя ніколи не переможе правду. Після цього, як пережили оцю окупацію. Я неодноразово потрапляв під обстріли мінометні. Валявся під домами в канавах – стріляють же. А все одно доводилось скрізь ходити, тому що ми ще й займались похованням людей, бо нікого ж не було, нікому було це робити». Говорять про головного героя й ті, кому він допомагав: «Та просто він людина... Якби таких не було, то важко було б жити».

Героями таких матеріалів стають також ті, хто віддав своє життя, – «Закатований і вбитий росіянами біля Тростянця чоловік – український спортсмен Сергій Проне-

вич» (<https://www.youtube.com/watch?v=rxVdvf3RYdQ>). Сергій Проневич потрапив у «Книгу рекордів Гіннеса», пробігши марафонську дистанцію 42 км у повній військовій екіпіровці. Під час окупації він пробігав десятки кілометрів, обв'язаний коктейлями молотова, щоб нищити ворожу техніку. Про захоплення Сергія Проневича легкою атлетикою, плани на життя розповідають його рідні та односельчани. Мати говорить, що відмовляла сина від заняття спортом, але його бажання перемогло. Жінка показує медалі, грамоти сина. А ще розповідає про його хобі – різьбу по дереву, захоплення хендмейдом та ін. Тепло говорять про героя й односельчани, зокрема, про те, як він розчистив чагарники, щоб у подальшому зробити дитячий майданчик.

До кластеру лайф сторі з наративним форматом належать і такі матеріали, як «З сумського заводу – в тероборону. Історія «Саші Хіміка»» (<https://www.youtube.com/watch?v=nyugoGuIwRA>), «Захотілося об'єднатися і стати ріднішими: у Сумах одружився боєць тероборони «Саша Хімік»» (<https://www.youtube.com/watch?v=z6TDYFP4h649>), «Я собі не уявляв війну такою»: історія Максима Луцика» (<https://www.youtube.com/watch?v=rq9VJaubzfg>), «Родина переселенців з Попасної облаштується на Сумщині» (<https://www.youtube.com/watch?v=KNqhwQyXI5o&t=14s>), «Один день з життя мера Охтирки» (<https://www.youtube.com/watch?v=BbDQKc8ZTL8&t=45s>) та ін.

Аналіз матеріалів з ознаками наративності засвідчив, що вони є затребуваними, мають значну кількість переглядів. Так, наприклад, найбільшу кількість переглядів на YouTube мають такі сюжети (сюжети-мільйонники): «Як чоловіки з Сумщини озброєних росіян у полон брали» (https://www.youtube.com/watch?v=ooxi8J_eIo&t=2s) – 3 млн переглядів, «Бійці сумської тероборони пригнали російську військову техніку» (<https://www.youtube.com/watch?v=blBQVpbjYjU&t=2s>) – більше ніж 2,3 млн переглядів. До сюжетів-рекордсменів також належать «З коровою та собачою будкою. Як виїжджали російські військові через Буринь» (<https://www.youtube.com/watch?v=tYuH4v1BC4>) – майже 819 тис. переглядів, «Не стріляйте! Якими були обставини взяття в полон військових РФ у Сумах у лютому» (<https://www.youtube.com/watch?v=Q01WSKPjs40>) – 796 тис. переглядів, «Звірські катували...» – що розказують жителі села, яке 10 днів окупували росіяни» (<https://www.youtube.com/watch?v=YsgrNGmNido>) – 601 тис., «В Охтирці поховали 26 загиблих воїнів» (https://www.youtube.com/watch?v=Qfvs8y_ltbY) – 463 тис., «Розбите обладнання і покинуті тіла. Що полишили після себе російські війська на підприємстві Сумщини» (<https://www.youtube.com/watch?v=IKou-vZvWI&t=3s>) – більше ніж 414 тис., ««Намагались відрізати палець, потім відламали» – про знущання військових РФ на Сумщині» (<https://www.youtube.com/watch?v=9LopoqRRuzs>) – більше ніж 395 тис., ««Це дике плем'я було» – мешканці сіл Сумського району розповіли про війська РФ в їхніх селах» (<https://www.youtube.com/watch?v=fxC4HmjeAlI&t=8s>) – більше ніж 344 тис., «Закатований і вбитий росіянами біля Тростянця чоловік – український спортсмен Сергій Проневич» (<https://www.youtube.com/watch?v=rxVdvf3RYdQ>) – майже 344 тис.

Висновки та перспективи. Аналіз відеоконтенту «Суспільне Суми» у воєнний період показує, що журналісти цього медіа активно використовують прийоми наративної журналістики в підготовці матеріалів для випусків новин у воєнний період. Медійники відходять від подання загальної інформації про воєнні дії, обстріли й бомбардування, яка базується винятково на фактажі й статистиці.

Ознаки наративності фіксуємо в більшості матеріалів, які прямо чи опосередковано пов'язані з війною. Це передусім стосується таких жанрів, як репортаж та лайф сторі (розповідь від першої особи). Ці жанри дозволяють новинарям вводити в інформаційні матеріали через особисті історії героїв елементи наративізації.

У сюжетах з наративними елементами спостерігаємо поєднання фактичного матеріалу з художніми деталями, побудову сюжету зі сцен, розповіді історій вустами героїв – від першої особи, насичення діалогами, апелювання до емоційної сфери. Тут самі герої розвивають сюжет і підтверджують: це реальність і цей світ поруч. Глядач же може

самостійно зробити висновки про факти. У такий спосіб ЗМІ намагається привернути увагу глядача, створити тісний емоційний контакт у сприйнятті матеріалів, викликати довіру до поданої інформації, що, у свою чергу, сприяє зростанню авторитету й розширенню аудиторії.

Наративні елементи допомагають медійникам дотримуватися стандартів: у тому випадку, коли журналіст не може суб'єктивно подавати інформацію, він відбирає ті вербально-візуальні деталі або ж дає слово героям, які, власне, і здатні передати атмосферу того, що відбувалося, певні емоції.

Про підвищену увагу глядачів до матеріалів, які мають наративні ознаки, свідчить той факт, що вони демонструють найвищі показники переглядів на Youtube-каналі «Суспільне Суми».

Перспективними напрямками подальшого дослідження вбачаємо порівняльний аналіз новинного відеоконтенту різних філій Суспільного на предмет використання наративності, що дасть можливість простежити тенденції у використанні цього формату подання інформації.

1. Бабенко В. Наративний текст у новинному форматі. Теле- та радіожурналістика. 2013. Вип. 12. С. 265–273.
2. Глушенко А. Г., Гудошник О. В. Традиції наративної журналістики в українському літературному репортажі. Масова комунікація у глобальному та національному вимірах. 2020. Вип.13. С. 27–31.
3. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації : посіб. / М. Буроменський, С. Штурхецький, Е. Білз та ін. Київ : «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
4. Іванова О. А., Червінчук А. О. Сучасна українська воєнна документалістика: автор та авторська стратегія. Scientific developments of European countries in the area of philological researches : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020. С. 221–237. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.1.13>.
5. Карпиленко В. А. Використання наративів у когнітивних структурах новин. Інформаційне суспільство. 2014. Вип. 20. С. 9–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2014_20_4/.
6. Стандарти інформаційного мовлення публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України». URL: https://tv.suspilne.media/uploads/assets/files/PBC/standarty_iformmovlennia.pdf.
7. Титаренко М. Американський новий журналізм: Terra In/cognita. Медіакритика. URL: <https://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/amerykanskyu-novy-zhurnalizm-terra-incognita.html>.
8. Харитоненко О. А. Сторітелінг як жанр, наратив і засіб архітектоники в журналістиці: зміст, різновиди, сучасні інтерпретації. Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2018 р.). Вінниця, 2018. С. 243–249.
9. Хворостина О. В. Стратегії трансмедійного сторітелінгу у журналістиці. Наукові записки Інституту журналістики. 2017. Т. 1 (66). С. 98–105.
10. Шурма С. Г. Поняття наративної стратегії у публіцистичному дискурсі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2016. № 22. С. 205–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_22_58.
11. Юферева О. В. Наративні тенденції сучасної української тревел-журналістики в соціокультурній перспективі (на матеріалі журналу «Мандри»). Наукові записки Інституту журналістики. 2013. Т. 53. С. 51–55.
12. Dan P. McAdams. The Psychology of Life Stories. Review of General Psychology. No. 5 (2). P. 100–122. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1037/1089-2680.5.2.100>.
13. Van Krieken Kobie & Sanders José. Framing narrative journalism as a new genre: A case study of the Netherlands. Journalism. 2016. No. 18 (10). P. 1364–1380.
14. Vanoost M. Defining Narrative Journalism through the concept of plot. Diegesis 2. 2013. No. 2. URL: <https://www.diegesis.uni-wuppertal.de/index.php/diegesis/article/view/135/167>.

1. Babenko, V. (2013), «Narrative text in news format», Tele- ta radiozhurnalistyka [Television and radio journalism], iss. 12, pp. 265–273.

2. Hlushchenko, A.H., Hudoshnyk, O.V. (2020), «Traditions of narrative journalism in Ukrainian literary reporting», *Masova komunikaciya u globalnomu ta nacionalnomu vymirax* [Mass communication in global and national dimensions], iss. 13, pp. 27–31.
3. Buromenskyi, M., Shturkhetyskyi, S., Bilz, E., Betz, M., Shupp, C., Kazanzhy, Z. (2016), *Journalism in conflict: best practices and recommendations : tutorial*, BAITE Inc., Kyiv, 118 p.
4. Ivanova, O.A., Chervinchuk, A.O. (2020), «Modern Ukrainian war documentaries: author and author's strategy», *Scientific developments of European countries in the area of philological researches : Collective monograph*, Izdevnieciba «Baltija Publishing», Riga, pp. 221–237, available at: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.1.13>.
5. Karpylenko, V.A. (2014), «The use of narratives in the cognitive structures of news», *Informacijne suspilstvo* [Information society], iss. 20, pp. 9–11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2014_20_4/.
6. Information broadcasting standards of the public joint-stock company «National Public Television and Radio Company of Ukraine», available at: https://tv.suspilne.media/uploads/assets/files/PBC/standarty_iformmovlennia.pdf.
7. Tytarenko, M. «American New Journalism: Terra In/cognita», *Mediakrytyka* [Media criticism], available at: <https://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/amerykansky-novyy-zhurnalizm-terra-incognita.html>.
8. Harytonenko, O.A. (2018), «Storytelling as a genre, narrative and means of architecture in journalism: content, varieties, modern interpretations, Modern mass media space: realities and prospects of development: proceedings of the 3rd Ukrainian scientific and practical conference, Vinnytsya, pp. 243–249.
9. Hvorostyna, O.V. (2017), «Strategies of transmedia storytelling in journalism», *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky* [Scientific notes of the Institute of Journalism], vol. 1 (66), pp. 98–105.
10. Shurma, S.H. (2016), «The concept of narrative strategy in journalistic discourse», *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo gumanitarnogo universytetu. Seriya: Filologiya* [Scientific Dispatch of the International Humanitarian University. Series: Philology], no. 22, pp. 205–208, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2016_22_58.
11. Yufereva, O. (2013), «Narrative trends of modern Ukrainian travel journalism in a socio-cultural perspective (based on the material of the magazine «Mandry»)», *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky* [Scientific notes of the Institute of Journalism], vol. 53, pp. 51–55.
12. Dan P. McAdams, «The Psychology of Life Stories», *Review of General Psychology*, no. 5 (2), pp. 100–122, available at: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1037/1089-2680.5.2.100>.
13. Van Krieken Kobie & Sanders José (2016), «Framing narrative journalism as a new genre: A case study of the Netherlands», *Journalism*, no. 18 (10), pp. 1364–1380.
14. Vanooost, M. (2013), «Defining Narrative Journalism through the concept of plot», *Diegesis* 2, no. 2, available at: <https://www.diegesis.uni-wuppertal.de/index.php/diegesis/article/view/135/167>.

UDC: 070:316.774:654.1:[7.038.541:355.48(477-651.2:470-651.1)]»2022.02/...»

NARRATIVIZATION OF NEWS VIDEO CONTENT DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW (USING THE EXAMPLE OF «SUSPILNE SUMY»)

Kyrylenko Oksana, PhD student, Sumy State University, 2, Rymskoho-Korsakova St., Sumy, 40007, Ukraine, e-mail: o.kyrylenko@journ.sumdu.edu.ua.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0001-6385-1441>

Introduction. Since the first days of the war, Ukrainian journalists have become the ones who record Russia's crimes against Ukraine. This fixation happened and is happening primarily through the stories of citizens who suffered from the actions of the Russian occupiers, that is, through materials containing a narrative part. The period of martial law had a significant impact on the format priorities of the Ukrainian media, and these changes require a detailed study and discussion. In particular, this applies to «Suspilne Sumy», which has become a flagship among regional broadcasters, through which Ukraine and the world learned about what happened during the occupation of the Sumy region, and learn what is happening now.

Relevance of the study. The study of the narrativization of the news video content of the «Suspilne Sumy» during the period of martial law is *relevant*, as the narrative discourse enables the media to record war crimes through the stories of citizens.

Methodology. The research used such methods as content analysis, descriptive method, methods of synthesis, and classification. In order to achieve the results, the materials of the YouTube version of the «Suspilne Sumy» news releases in the period from 02.24.2022 to 10.20.2022 were watched.

Results. The analysis of the video content of «Suspilne Sumy» during the war period shows that the signs of narrative are recorded in most materials. This applies to such genres as reportage and life story (narration from the first person). In stories with narrative elements, we observe a combination of factual material with artistic details, construction of a plot from scenes, telling stories through the mouths of characters - from the first person, saturation with dialogues, and appeal to the emotional sphere. The viewer can make his own conclusions about the facts. In this way, the mass media tries to attract attention, and create close emotional contact in the perception of materials and trust in the presented information, which, in turn, contributes to the growth of authority and the expansion of the audience. The increased attention of viewers to materials with narrative features is proved by the fact that they show the highest rates of views on the YouTube channel of «Suspilne Sumy».

Conclusions. We see a comparative analysis of the news video content of various «Suspilne Sumy» branches on the subject of the use of narrative, which will provide an opportunity to trace trends in the use of this format of information presentation as promising areas of further research.

Keywords: *Narrativization, News video content, Reportage, Life story, «Suspilne Sumy».*

Стаття надійшла до редакції 3.10.2022.